

хронотопа в виде тисячелетного царства Христа в Новом Іерусалиме (М. Кэри); ідеального государства на Северном полюсе (М. Кавендиш); совершенного мира «здесь и сейчас» или утопии внутри старого мира (С. Скотт); 3) намеренно обязательным отсутствием или минимизацией мужского начала в повествованиях; 4) экспериментальным характером форми

повествования: форма пророческого предсказания с опорой на Священное Писание (М. Кэри); форма вольной фантазии о возможном путешествии в лучшие миры (М. Кавендиш); форма путевых записок со вставными историями (С. Скотт).

В последующие планы автора статьи входит изучение последующих этапов развития феминистской утопической литературы.

Литература

1. Brown S. Margaret Cavendish : Strategies Rhetorical And Philosophical Against the Charge of Wantonness, Or Her Excuses for Writing so Much / Sylvia Brown // Critical Matrix. – 1991. – № 6. – P. 20–45.
2. Cary M. A New and More Exact Mappe or Description of New Jerusalems Glory When Jesus Christ and his Saints with Him Shall Reign on Earth a Thousand Years, and Possess all – Kingdoms / Mary Cary. – L., 1651. – 279 p.
3. Cavendish M. The Blazing World and Other Writings / Margaret Cavendish ; [ed. Kate Lilley]. – London : Penguin, 1992. – 272 p.
4. Elliott R. The Shape of Utopia: Studies in a Literary Genre / Robert Elliott. – Chicago : U of Chicago P, 1970. – 170 p.
5. Fox A. Utopia : An elusive vision / A. Fox . – N. Y. : Twayne, etc., 1993. – XVI, 128 p.
6. Kelly G. Introduction / Gary Kelly // Scott S. A Description of Millenium Hall. – Peterborough, Ont. : Broadview, 1995. – P. 11–46.
7. Kumar K. Utopia and Anti-utopia in Modern Times / Krishan Kumar. – Oxford; New York: Blackwell, 1987. – 506 p.
8. Scott S. A Description of Millenium Hall (1762) / Sarah Scott ; [ed. and intro. Gary Kelly]. – Peterborough, Ont : Broadview, 1995.

УДК 821.161.2 – 3 Петров

В. І. Зубань

м. Харків

«Болотяна Лукроза» В. Петрова-Домонтовича: особливості метатексту

Зубань В. І. «Болотяна Лукроза» В. Петрова-Домонтовича: особливості метатексту. У статті розглядаються особливості критичного дискурсу «Болотяної Лукрози» (1947–1948) В. Домонтовича у вертикальному контексті видрукованих 1947-го року «Спогадів про неокласиків» Ю. Клена (О. Бурггардта) на етапі становлення індивідуально-авторської концепції українського неокласицизму 20-х років ХХ ст.: від витоків та передумов постання нового явища модернізму, його пізнавально-етичного значення для української дійсності до випинання суб'єктивного досвіду й самопредставлення автора як неокласика.
Ключові слова: український неокласицизм, метатекстуальність, вертикальний контекст, суб'єктивний досвід, сповідальна рефлексія, матеріал пам'яті, естетична реальність.

Зубань В. І. «Болотяная Лукроза» В. Петрова-Домонтовича: особенности метатекста. В вертикальном контексте спровоцировавших полемику «Воспоминаний о неоклассиках» Ю. Клена (1947) рассматриваются особенности критического дискурса в «Болотяной Лукрозе» (1947–1948) В. Петрова-Домонтовича на этапе восстановления индивидуально-авторской концепции украинского неоклассицизма 20-х годов ХХ века: от источников и предпосылок нового явления модернизма, его познавательно-этического значения для украинской действительности до выпячивания субъективного опыта и самопредставления автора как неоклассика.

Ключевые слова: украинский неоклассицизм, метатекстуальность, вертикальный контекст, субъективный опыт, исповедческая рефлексия, материал памяти, эстетическая реальность.

Zuban V. I. “Bolot’ana Lucroza” by V. Petrov-Domontovych: peculiarities of metatext. The purpose of this research is to present peculiarities of critical discourse V. Domontovych’s “Bolot’ana Lucroza” (1947–1948) in vertical context publishing on 1947 “Memoirs about neoclassics” by Y. Klen (O. Burghardt) on stage statement of individual-author’s conception Ukrainian neoclassicism on 1920s: from sources and premises appearance new phenomenon of modernism, its cognition-ethical meaning for Ukrainian reality to produce subjective experienced and author’s self-affirmative as neoclassic.

Key words: Ukrainian neoclassicism, metatextuality, vertical context, subjective experienced, confession reflection, material of memory, aesthetic reality.

«Болотяна Лукроза» писалася у відповідь на опубліковані у Мюнхені 1947 року «Спогади про неокласиків» Ю. Клена (О. Бурггардта) [8], пройшовши, за спогадами Л. Окіншевича [12:422], двадцять авторських редакцій, й одразу закріпилася в еміграційному літературознавстві із

шерехівським визначенням «перлини української мемуаристики» [21:424]. Уперше видрукована в журнальному варіанті в мюнхенській україномовній періодиці у 1947–1948 роках [4], вона кілька раз передруковувалася фрагментами у формі спогадів про Київський університет [16] та спогадів про М. Зерова [19] і повністю [6; 7]. Маючи одним зі своїх претекстів авторську статтю

“Микола Зеров та Іван Франко: до історії історико-літературних взаємовідносин” [15], трансформовану в анованих спогадах Ю. Клена, “Болотяна Лукроза” своєрідно узагальнила уявлення двох учасників подій про становлення неокласичного “трона”. У загальній картині літературної практики В. Петрова-Домонтовича “Болотяна Лукроза” зайняла місце чи не єдиного автобіографічного твору і привернула увагу дослідників переважно як сповідальна рефлексія, основана на оперуванні естетичними кодами сучасників [1; 9; 20; 21]. Її перегравальна настанова у форматуванні інформативної реальності минулого, практика тематизування суб’єктивного досвіду, переоцінювальний контекст, сумісність різних ціннісно-смыслових установок у новому дискурсивному вимірі не вносилися на розгляд літературознавців. Відтак перспективним видається шлях дослідження цього твору у вертикальному контексті спогадів Ю. Клена.

Окреслена В. Домонтовичем перспектива “...не писати ні споминів про Баришівку, ні про Зерова... а просто робити нотатки до спогадів Юрія Клена, писати “з приводу”, дотримуючись авторського тексту” [7:298–299], передбачила як визначену літературно-критичну систему координат на ґрунті основного претексту, так і наявність архітекстуальних, паратекстуальних та метатекстуальних взаємозв’язків.

Архітекстуальну сув’язь “Спогадів про неокласиків” та “Болотяної Лукрози” відбивають два емоційних еквіваленти, кожен з яких відрізняється специфікою естетизації повсякдення на визначеній часовій відстані в жанрі нарації про спільне неокласичне минуле. Організаційною силою наструнчування суб’єктивного досвіду в обох творах виступає ціннісне ставлення до іншого: від регресивної трансгресії архетипу садизму в першому тексті до суто естетичної енергії перетворення подієвої реальності на витвір мистецтва в другому.

Кодифікація жанрової форми в обох творах здійснюється у сфері фактурного відбору та монтажу еkleктичної суміші історичних документів та літературознавчих матеріалів, що декларуються у спогадах Ю. Клена і сприймаються на рівні підтексту та особливих смыслових кореляцій всередині літературного контексту у В. Домонтовича.

Текстуалізація блоку пам’яті в першому звіті-сповіді розгортається як потік свідомості з періодичними вкрапленнями “чужих слів”, що послідовно нагнітаються й ущільнюються, витісняючи авторський текст. З одного боку, це цитати з оригінальних і перекладних творів М. Зерова, Ю. Клена, П. Филиповича, Ю. Меженка, М. Драй-Хмари, Є. Маланюка, М. Рильського, витяги з їх полемічних виступів на диспутах, уривки з випадкових номерів журналу “Життя й революція”, газет “Більшовик”, “Правда”, часопису

“Рідне слово”, а з другого боку – широке цитування епістолярію М. Драй-Хмари.

Суб’єктивно-оцінювальним наповненням переказаного літературного минулого відлунює риторика переповідування у В. Домонтовича. Напруженість досягається зволіканням з моментом переповні передчуття з’ясування правди. Раціоналізація установки на ціннісно-смыслову різницю в поглядах править за динаміку твору. Лише пряма й невластива пряма мова учасників подій та основний претекст артикулюються у значенні документальної бази. Як наслідок – видаються випуклості й порожнечі комплексу довіри до чужого слова, залучається концепт погодження аж до накладання смислу на смисл, розгортається техніка маніпуляцій з “коридором двох голосів”, розширюється інформаційний простір, а відтак зона поступальної свідомості автора, виникає потреба в парцеляції й рубрикації тексту, появі заголовка.

Накладання інформації з точністю до відтворення перебігу подій простежується з другого розділу “Болотяної Лукрози”. Експозиційний перший присвячений загальним питанням витоків і передумов постання явища українського неокласицизму. Тут прочитується наскрізне ціннісне тематизування Київського університету імені святого Володимира – осередку зародження “трона”. В. Домонтович зупиняється на історичній обумовленості його відкриття й діяльності, особливостях архітектури, внутрішніх системних ознаках.

Візуальний аспект університету пропонується в кількох камерних проєкціях: естетика виднокла, ритуал входу, лабіринт коридорів. Загальна картина фасаду справляє враження ізольованої гіпермістерії науки, у якій гартуються академічні істини. Імпресивній виключності зображеної візії доповнює наскрізна рефлексія з приводу дисципліни розуму як основного завдання університету в системі державного устрою. Відсилаючи до університетської професури, міри вимог, рівня фахової підготовки випускників, В. Домонтович вибудовує гіперболізовану антитезу і протиставляє учених, здатних з “...дрібної теми створити казковий палац, шліфуючи, обернути камінець у блискучий діамант бездоганної ерудиції” [7:267], поетам і письменникам генерації 90-900 років, освіченість яких традиційно бралася під сумнів. Так з’являються літературні портрети поетів, що “...специфічною зовнішністю підкреслювали в собі те, чого бракувало їм як поетам” [7:264], та історії про взірцеві текстологічні розвідки найкращих із випускників, що “...за золоту медаль, за право бути залишеними при університеті заплатили ціною життя” [7:270].

Представлена насамкінець першого розділу історія “метра” неокласиків Миколи Зерова [7:278], випускника Київського університету, показово вписується у визначення поняття винятку, що тільки підтверджує правило. Його розпорощення по “Болотяній Лукрозі” істотно відрізняється від

запропонованого В. Петровим у книзі “Українські культурні діячі УРСР 1920–1940 – жертви більшовицького терору” [17; 18], видрукуваної частково в мюнхенській періодиці в 1955–1956 роках і повністю в Нью-Йорці 1959 року. Відмінність заповідає на жанрові розбіжності текстів: настанова “Болотяної Лукрози” на естетизування досвіду та вимальовування літературних портретів особливо помітна на фоні запланованої на системний аналіз не так літературного, як політичного життя 20–40-х років ХХ століття книги про нищення української інтелігенції. Тенденція до збереження позитивного в пам’яті, олітературнення та охудожнювання пережитого відзначає присвячений Миколі Зерову текст “Болотяної Лукрози” від виданих окремою журнальною статтею “Спогадів про Миколу Зерова” [19], часткових дублетів “Болотяної Лукрози”.

Рефлексія з приводу Миколи Зерова в університетському контексті зосереджена на виписуванні топосу “дружби, зав’язаної з духовної єдності,” у рамках традиційної гуманістичної системи цінностей, що віддзеркалює як тематичний аспект власне авторської позиції (сам В. Домонтович у “Болотяній Лукрозі” називає себе “мій друг Віктор Петров” [7:268]), так і налаштовує читача на сприйняття наступного матеріалу пам’яті у протилежному до Ю. Клена річизі трактування кола неокласиків як літературного угруповання, утворенню якого сприяли “...спільні поетичні інтереси” [8:59].

Прочитуючись як окремий викінчений твір із парцельованою та рубрикованою структурою та витриманими сюжетними елементами композиції, у якій загальна картина історичної та літературно-критичної характерності виходить на конкретну особу, перший розділ “Болотяної Лукрози” значною мірою омив Ю. Кленів претекст. Не маючи жодного посилання на “анотовані” спогади, паратекст “Болотяної Лукрози” висвітлював суб’єктивне ревізування ціннісного-сміслового (як культурного, історико-біографічного, так і психологічного) оточення і більшою мірою, ніж другий розділ, претендував на оригінальний жанр сповіді очевидця білялітературних подій.

Комбінаторні можливості риторичної гри в переповідування фактів минулого з елементами згоди та непогодження реалізуються в другому розділі “Болотяної Лукрози”. Переважають комплексні засоби стратегії віртуального заперечення. З-поміж них – коментування, уточнення, конкретизування, корегування та спрацювання інформації, препарування доказів, раптове заперечення, емоційне перенаголошення, нагнітання аж до гіперболізації аргументів, відкидання свідчень, тактовний обхід, опротестовування, апелювання до автора претексту як до прямого свідка, провокативне доповнення, запинання фактів, артикулювання витісненого

матеріалу пам’яті. На концепт погодження, довіру первинному матеріалу В. Домонтович покладає базове для його метатексту відштовхувальне структуротворче значення.

В експозиції розділу виразно прописаний інтертекст зі спогадів Ю. Клена – архетип “голодного, розваленого Києва 1920-х років” [7:280–287] і, як наслідок, переїзд київських учених до провінційної “пайкової” Барішівки. Проте якщо в Ю. Клена виточки дискурсу українського неокласицизму вбачаються в добаришівському київському періоді, позначеному приятелюванням гостей у помешканні Бориса Якубського і звичаєм “гутенбержити” (дарувати один одному поетичні збірки, писані від руки), то у В. Домонтовича оповідь про гурт неокласиків розпочинається з опису стилю редакторської роботи Миколи Зерова. Обидва оповідачі зійшлися на тому, що рамки “неокласичних” спогадів складають два етапи, перший з яких – це київський період приятелювання Б. Якубського, М. Зерова, П. Филиповича, М. Рильського, Ю. Клена й інших, а другий, визначальний, – це час консолідації групи київських інтелігентів, що осіли в Барішівці учителювати в заснованій М. Сімашкевичем новій гімназії й читати для барішівської громади цикли лекцій з української історії, літератури й культури. Різницю у фактажі обох творів складають відомості про учасників подій. Ю. Клен не уточнює кількість “гутенбержників”, що працювали “про запас”, збираючись у Б. Якубського для читання своїх поезій, подовживши низку прізвищ займенником “та інші” [8:58]. Оминувши увагою традицію “гутенберження”, до якої автор “Болотяної Лукрози” мав посереднє відношення, особливості формування кола на цьому етапі у В. Домонтовича виводяться з гуртування учених навколо редагованого М. Зеровим “Книгаря” (1917–1919). Стосовно барішівського періоду, то Ю. Клен не уточнює, ким окреслювався гурт неокласиків. Згадавши про визначальну літвечірку, у якій брали участь М. Зеров, П. Филипович та М. Рильський і на якій їм випадково було накинуто назву “неокласики”, Ю. Клен зауважив, що назви цієї вони не зреклися, поставивши перед собою завдання “...очистити авгієві стайні української літератури” [8:60]. У цьому до кола колег приєднався автор спогадів та М. Драй-Хмара. Тут же в контексті аналізу критики А. Лісового на оригінальну та перекладну поезію неокласиків, Ю. Клен перераховує лише п’ять прізвищ: “Три перелічених поети [Максим Рильський, Павло Филипович, Микола Зеров] плюс Драй-Хмара та ще О. Бургарт” [8:60]. Натомість у “Неокласичному марші” (1926–1927) [10], жартівливому колективному творі, представлено у спогадах Ю. Клена, партії розподілено між шістьома учасниками: “п’ятірне гроно” і М. Могилянський. Це лише солові номери, але є ще й хорові партії,

розпочаті словами: “Ми – неокласики, потужна революційна течія...” [8:61], однак не закріплені за конкретними прізвищами. У В. Домонтовича зовсім інша інформація. За його словами, коло колеґ-неокласиків, сформоване в Баришівці, замикається особами М. Зерова, П. Филиповича, Ю. Клена, В. Петрова, М. Рильського, М. Драй-Хмари.

В. Домонтовичів метатекст порушує питання про відношення автора “Болотяної Лукрози” до неокласичного “ґрона”. Варіації з автопроекціями, основаними на самосвідомості сповідувача, прозорі: сам В. Петров-Домонтович вважав себе неокласиком, послідовно вписуючи себе в неокласичний дискурс 20-х років ХХ ст. і не лише в “Болотяній Лукрозі”, а й у своїй автобіографії [14:39] та кількох наукових розвідках, присвячених проблемі неокласицизму як літератури “великого стилю” (відомо, що в 1923 р. на засіданні Історико-літературного товариства Всеукраїнської Академії наук В. Петров виголосив доповідь “Неокласицизм в українській поезії (Филипович, Зеров і Рильський)” [3:14], у 1924 році – доповідь “Поетична творчість Максима Рильського” [1:29], а в 1946 році в Мюнхені видрукував об’ємну статтю “Микола Зеров та Іван Франко: до історії історико-літературних взаємовідносин” з оцінкою явища українського неокласицизму як “якісної” літератури, що “...воліє бути не провінційним відгомном російської або європейської, а опосісти рівноправне місце в колі світових літератур”) [15:35–37]. Більше того, для збірника прози неокласиків, який спроектував П. Филипович, у 1925–1926 роках В. Домонтович написав оповідання “Розмови Екегартові з Карлом Гоцці”, проте видання збірника залишилося нездійсненим [5:100] й оповідання надрукували в мурівському альманасі лише 1946 року. Окрім цього, В. Домонтович послідовно заперечував думку про існування певної школи неокласиків, окремої організації, яка б мала “основні завдання”. Він переконував, що єдиним інтегральним чинником, який поєднував неокласиків, була “приятельство і особисте приятельвання” [15:34], “дружба” [7:300], центром тяжіння якої стали непересічні особисті якості “метра” – Миколи Зерова.

Проявляючи в “Болотяній Лукрозі” вертикальний контекст спогадів Ю. Клена, зокрема приклади творів неокласиків та їх харківський та київський критичний дискурс 20-х років, неокласицизм як явище українського модернізму для В. Домонтовича – це вишуканий стиль знавців кращих надбань світової літературно-критичної думки, зорієнтованих на утвердження в українській писемності якісно нового, зразкового тексту, що не поступався б за своїми параметрами жодній іншій літературі. А звідси – орієнтування на жанри та жанрові форми класичної літератури як найскладніші для осягнення; естетизування світу й відтворення його як внутрішньо гармонійної, врівноваженої системи; раціоналізм, прагнення

змінне й рухливе синтезувати й відтворити усталену, вічну суть; своєрідна етика та об’єктивізм, намагання відсторонитися від нав’язувань своїх настроїв, почувань, індивідуальної суб’єктивної оцінки; використання традиційних алегорій, антично-міфологічного чи суто античного походження; особливий добір лексики, змістовних, пластичних слів, що розкривають явище по суті.

Запропонована концепція неокласицизму кристалізується в метатексті В. Домонтовича з появою назви, заголовка, а не стандартного для мемуарного жанру словосполучення “Спогади про...” Акцентуючи на баришівському етапі формування неокласичного “ґрона”, у паратекст по лінії зв’язку “заголовок-текст” виходить комбінація з двох слів, запозичена з сонету М. Зерова: “Під кровом сільських муз, в болотяній Лукрозі./ де розум і життя – все спить в анабозі./ живем ми, кинувши далекий Баальбек./ оподаль від людей, гуртків, бібліотек...” [8:59]. М. Зеров назвав Баришівку Лукрозою, оскільки слово “баріш” латинською мовою “Iucrum”. Організувавши текст найважливішим змістовним елементом структури, В. Домонтович своєрідно уникнув коментарів стосовно постбаришівського періоду існування групи. Фінал “Болотяної Лукрози” обірваний, на відміну від Ю. Кленового претексту, у якому значну частину оповіді присвячено темі розправи над неокласиками, а наприкінці наведено листи із заслання М. Драй-Хмари як показові документи доби.

Так на експліцитному рівні сповідальної переповідувальної нарації В. Домонтовича раціоналізувалася естетизована охудожнена картина біялітературної і власне літературної дійсності, у якій етичний недомовлений момент представлений з більшою мірою усвідомлюваності. Розв’язка історії неокласичного “ґрона” простежується в подальшій науковій публіцистиці В. Петрова – передусім у книзі “Українські культурні діячі УРСР 1920–1940 – жертви більшовицького терору”, архітекстуально непов’язаній з “Болотяною Лукрозою”.

Як бачимо, полемічна настанова твору на корегування Ю. Кленової рецепції неокласичного “ґрона” вилилася у В. Домонтовича в суцільне орнаментування цінніного контексту явища українського неокласицизму. Роздувши тло пережитого минулого індивідуальними критичними оцінками, виказавши недовіру неоднозначним Ю. Кленовим зауваженням, заперечивши первинну концепцію “ґрона п’ятірного” й обравши сповідальний смисловий простір рамками найпродуктивнішого періоду, автор “Болотяної Лукрози” значною мірою олітературив Ю. Кленів проект. Його текстуальність – це поновлення сповідальної рефлексивності, виписування витісненого суб’єктивного досвіду, креалізована конфесійність та ритуальна дотичність до чужої відвертості.

Література

1. Агеева В. Болотьяна Лукроза / В. Агеева // Поетика парадокса: інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича / В. Агеева. – К.: Факт, 2006. – С. 25–35.
2. Бахтин М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М.: Искусство, 1986. – С. 297–325.
3. Брюховецький В. Микола Зеров: Літературно-критичний нарис / В. Брюховецький. – К.: Рад.письм., 1990. – 309 с.
4. Домонтович В. Болотьяна Лукроза, I / В. Домонтович // Календар-альманах на 1948 рік. – Мюнхен, 1948; Домонтович В. Болотьяна Лукроза, II / В. Домонтович // Рідне слово. – Ч. 9–10. – 1947. – С. 51.
5. Домонтович В. Розмови Екегартів з Карлом Гоцці / В. Домонтович // Мур: Мистецький український рух. Література. Мистецтво. Критика. – 1946. – № 1. – С. 93–100.
6. Домонтович В. Болотьяна Лукроза / В. Домонтович // Літературна панорама. – К.: Дніпро, 1990. – С. 291–297.
7. Домонтович В. Болотьяна Лукроза / В. Домонтович // Дівчина з ведмедиком; Болотьяна Лукроза / В. Домонтович. – К.: Критика, 2000. – С. 261–300.
8. Клен Ю. Спогади про неокласиків / Ю. Клен // Україна. – 1990. – № 20. – С. 58–60; № 21. – С. 61–62; № 22. – С. 63–65; № 23. – С. 66–67.
9. Корогодський Р. На межі... Ще один полонений доби “Українського відродження” / Р. Корогодський // В. Домонтович. Без ґрунту: повісті / В. Домонтович. – К.: Гелікон, 2000. – С. 453–507.
10. Крижанівський С. Чи був у неокласиків літературний маніфест? / С. Крижанівський // Вітчизна. – 1988. – № 2. – С. 163–168.
11. Лотман Ю. М. Текст в тексте / Ю. М. Лотман // Избранные статьи. – В 3 т. – Т.1: Статьи по семиотике и типологии культуры / Ю. М. Лотман. – Таллин: Александра, 1992. – С. 148–160.
12. Окіншевич Л. Лист до редакції «України» / Л. Окіншевич // Україна: Українознавство і французьке культурне життя. – Париж. – Ч. 6. – 1951. – С. 422.
13. Неврлі М. З глибин сузір'я, із «п'ятірного грона» / М. Неврлі // Україна. – 1988. – № 16. – С. 8–11.
14. Петров В. Автобіографія / В. Домонтович // Без ґрунту: повісті / В. Домонтович. – К.: Гелікон, 2000. – С. 39–40.
15. Петров В. Микола Зеров та Іван Франко: до історії історико-літературних взаємовідносин / В. Петров // Рідне слово. – Ч. 6. – Мюнхен, Карльсфельд, 1946. – Травень-червень. – С. 31–46.
16. Петров В. Болотьяна Лукроза (фрагмент: Університетські роки) / В. Петров // Україна: Українознавство і французьке культурне життя. – Париж. – Ч. 6. – 1951. – С. 431–435.
17. Петров В. Неокласики / В. Петров // Українські культурні діячі – жертви більшовицького терору / В. Петров. – К.: Воскресіння, 1992. – С. 54–58.
18. Петров В. Микола Зеров / В. Петров // Українські культурні діячі – жертви більшовицького терору / В. Петров. – К.: Воскресіння, 1992. – С. 58–61.
19. Петров В. Спогади про Миколу Зерова / В. Петров // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 4. – С. 27–31.
20. Шевельов Ю. Шостий у гроні. В. Домонтович в історії української прози / Ю. Шевельов // Домонтович В. Без ґрунту: повісті / В. Домонтович. – К.: Гелікон, 2000. – С. 8–38.
21. Шерех Ю. Віктор Петров, як я його бачив / Ю. Шерех // Україна: Українознавство і французьке культурне життя. – Париж. – Ч. 6. – 1951. – С. 422–430.

УДК 811.111.42

В. М. Иванова

БрГУ імени А. С. Пушкіна, Брест, Беларусь

Поиск новых структурно-смысловых способов организации жанровой формы сонета для выражения трагического мироощущения

Иванова В. М. Поиск новых структурно-смысловых способов организации жанровой формы сонета для выражения трагического мироощущения. Исследованы возможности строфической организации поэтического текста в передаче эмоционально окрашенного смысла. Каноническая форма сонета в творчестве английских поэтов периода первой мировой войны претерпевает преобразования в смысловом и структурном аспектах. Утверждается важная роль художественного приема перверсии в реализации целостного единства стихотворного текста. Английская «окопная поэзия» выступает в качестве иллюстрации адаптационных возможностей содержательной, архитектурной и композиционной составляющих канонических поэтических форм.

Ключевые слова: жанровая форма, строфика, строфа, целостное единство текста, смысловая и структурная аспекты, адаптационные возможности, перверсия.